

Backgrounder: Wykorzystanie biomasy leśnej do celów energetycznych w UE - znaczenie głosowania nad rewizją dyrektywy OZE

Głosowanie 13 września, które wpłynie na przyszłość lasów

Dyrektywa o promowaniu stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dyrektywa OZE) traktuje drewno (tzw. pierwotną biomasę leśną) jako odnawialne źródło energii. W związku z tym, wytwarzanie energii przez spalanie drewna, kwalifikuje się do dotacji ze środków publicznych na mocy mechanizmów wsparcia OZE. 13 września Parlament Europejski zagłosuje nad swoim stanowiskiem dotyczącym zmian w Dyrektywie OZE, m.in. w zakresie traktowania drewna jako odnawialnego źródła energii. Ponieważ źródła energii sklasyfikowane jako odnawialne w ramach Dyrektywy OZE kwalifikują się do dotacji, usunięcie pierwotnej biomasy leśnej z dyrektywy zakończyłoby wsparcie finansowe, które stanowi znaczną część z około 17 miliardów euro przeznaczanych co roku przez państwa członkowskie UE na wytwarzanie energii z biomasy. Wykreślenie pierwotnej biomasy drzewnej z listy OZE zostało zatwierdzone przez pracujące wcześniej nad rewizją Komisję [Ochrony Środowiska PE \(Komisja ENVI\)](#) oraz Komisję Przemysłu PE (Komisja ITRE). Ostateczne stanowisko Parlamentu Europejskiego w tej kwestii zostanie przegłosowane na posiedzeniu plenarnym 13 września. Inne proponowane zmiany obejmują propozycje m.in. [Komisji Europejskiej z 2021 r.](#), aby zakazać uznawania za OZE biomasy pozyskanej z lasów o wysokiej bioróżnorodności. Komisja ENVI proponuje również wstrzymanie (z pewnymi wyjątkami) wsparcia finansowego dla zakładów energetycznych produkujących jedynie energię elektryczną (tzn. nie produkujących jednocześnie ciepła w procesie kogeneracji) a wykorzystujących do tego biomasę drzewną.

Poniższy materiał przedstawia wpływ na klimat, przyrodę, jakość powietrza i gospodarkę, spalania biomasy drzewnej pochodzenia leśnego w energetyce.

1. Energia odnawialna, która zwiększa emisję gazów cieplarnianych

[Większość energii odnawialnej w UE generowana jest przez spalanie drewna](#) i innych rodzajów biomasy. Co roku ze środków publicznych przeznaczonych na wsparcie OZE [płyną miliardy euro dotacji do produkcji energii z biomasy](#) - wszystko za sprawą Dyrektywy OZE. Połowa biomasy drzewnej spalanej w celu produkcji energii w UE to "pierwotna biomasa drzewna", czyli drewno pozyskiwane z lasów które trafia bezpośrednio do zakładów energetycznych i gospodarstw domowych. Reszta to tzw. "wtórna biomasa drzewna", czyli trociny i inne produkty uboczne przemysłu przetwórstwa drewna, a także drewno pokonsumpcyjne. Bioenergia jako całość (w tym biopaliwa płynne) dostarczają około 60% energii odnawialnej w UE, podczas gdy spalanie pierwotnej biomasy drzewnej odpowiada za około 20% OZE w UE.

Ponad połowa pozyskiwanego w Europie drewna jest spalana w celu produkcji energii, jako biomasa drzewna pierwotna i wtórna. Wygenerowana w ten sposób energia jest w większości przypadków wliczana do celów produkcji energii odnawialnej - nawet najbardziej zanieczyszczające powietrze spalanie drewna w budynkach mieszkalnych. Tymczasem spalanie pierwotnej biomasy drzewnej emituje więcej CO₂ niż spalanie węgla (na jednostkę wytworzonej energii), przez co setki milionów ton CO₂ rocznie trafia do atmosfery. Ponieważ

wycięte i spalone drzewa nie odrastają od razu, naukowcy Wspólnego Centrum Badawczego przy Komisji Europejskiej przyznali, że [spalanie pierwotnej biomasy drzewnej zwiększa emisję netto nawet w porównaniu ze spalaniem paliw kopalnych](#). Dodatkowa emisja CO₂ może utrzymywać się w atmosferze od dziesięcioleci do stuleci (drzewa potrzebują czasu aby pochłoniąć wyemitowany dwutlenek węgla). W efekcie [zastępowanie paliw kopalnych pierwotną biomasą drzewną zwiększa emisję netto CO₂ do atmosfery w horyzoncie czasowym istotnym dla osiągnięcia unijnych celów klimatycznych](#). Nadmierne pozyskanie drewna i biomasy drzewnej, a więc wyciąganie z ekosystemów leśnych zaabsorbowanego węgla, osłabia, a nawet eliminuje, rolę lasów jako pochłaniacza węgla. [Tak stało się ostatnio w Estonii i Finlandii. Polska zmierza w tym samym kierunku](#) - ilość pochłanianego przez polskie lasy CO₂ spada z roku na rok. Naukowcy na całym świecie wielokrotnie ostrzegali decydentów przed dalszym zachęcaniem do spalania biomasy leśnej.

[Media poświęcają](#) dużo uwagi [pożarom lasów](#) i związanymi z tym [emisjami CO₂](#), jednak rzadko mówi się o tym, że spalanie drewna w celu produkcji energii emituje ponad 300 milionów ton CO₂ rocznie, [czyli 20 razy więcej](#) niż ilość, która została wyemitowana w tym roku w wyniku pożarów lasów w Hiszpanii, Portugalii i Francji razem wziętych (według stanu na połowę sierpnia 2022).

2. Wyzwanie związane z taksonomią

Głosowanie w Parlamencie Europejskim 13 września zdecyduje, czy ciepło i energia elektryczna pochodzące ze spalania pierwotnej biomasy drzewnej nadal zaliczane będą do celów UE w zakresie produkcji energii odnawialnej. W międzyczasie w Trybunale Sprawiedliwości UE [toczą się dwie sprawy](#) dot. traktowania spalania biomasy leśnej jako przyjaznej dla klimatu w ramach "Taksonomii dla zrównoważonych działań". Taksonomia określa kryteria dla inwestycji w niektórych sektorach, na podstawie których można uznać je za "zielone". Taksonomia zawiera obecnie kryteria dla biomasy leśnej, które są zasadniczo identyczne z [kryteriami zrównoważonego rozwoju biomasy leśnej](#) proponowanymi przez Komisję Europejską. Sprawy rozpatrywane w TSUE kwestionują włączenie biomasy leśnej do taksonomii argumentując, że kryteria "zrównoważonego rozwoju" i kryteria dotyczące gazów cieplarnianych nie są w stanie zagwarantować, że spalanie biomasy zmniejszy emisję CO₂.

3. W jaki sposób biomasa zagraża ekosystemom leśnym i różnorodności biologicznej

UE uchwaliła niedawno [Unijną strategię na rzecz bioróżnorodności 2030](#) i [Strategię leśną UE 2030](#), które podkreślają znaczenie ochrony i odbudowy przyrody w UE. Głównym czynnikiem powodującym utratę różnorodności biologicznej w lasach UE są nadmierne wycinki. Problem jest poważny. Tylko 14% unijnych obszarów chronionych wykazuje odpowiedni stan ochrony.

Wraz ze wzrostem wykorzystania biomasy wzrasta presja na lasy. Chociaż przemysł biomasy i peletów drzewnych często twierdzi, że wykorzystuje tylko odpady z tartaków i "pozostałości po pracach leśnych", biomasa drzewna jest często pozyskiwana z intensywnie wycinanych lasów Europy, [USA](#) czy [Kanady](#) w formie całych kłód dobrej jakości, które potem są rozdrabnianie i sprzedawane instalacjom energetycznym.

Leśnictwo przemysłowe jest bardzo szkodliwe dla ekosystemów leśnych. Wycinanie lasów na biomasę energetyczną [degraduje ekosystemy i zmniejsza różnorodność biologiczną](#), nie tylko poprzez intensyfikację wycinania drzew, ale także poprzez zachęcanie do czyszczenia miejsca wycinki ze wszystkich szczątków drzew (koron, gałęzi, karp, korzeni), które pozostają po wyrębie. W [raporcie Wspólnego Centrum Badawczego](#) Komisji Europejskiej z 2021 r. dotyczącym biomasy drzewnej stwierdzono, że usuwanie "grubych szczątków drzewnych" - w tym pozostałości po wyrębie o dużej średnicy - niesie "wysokie ryzyko" zarówno dla ekosystemów leśnych, jak i dla klimatu. W szczególności niebezpieczne dla różnorodności biologicznej jest usuwanie z lasów wielkogabarytowych szczątków i wrywanie pniaków. Pozbawia to ekosystem lasu martwego drewna o dużej średnicy i niszczy leśną glebę. W miarę wzrostu wykorzystania bioenergii, rośnie presja na lasy, ponieważ przemysł biomasy zadowolony jest każdym rodzajem drewna, nawet takim które z punktu widzenia przetwórstwa drewna jest bezwartościowe i mógłby pozostać w lesie. Prowadzi to do sytuacji, w której opłaca się miejsce wycinki wyczyścić do gołej ziemi. Jest to sprzeczne z potrzebą renaturyzacji lasów w UE, bez której niemożliwe będzie osiągnięcie celów w zakresie odbudowy przyrody, określonych w strategii na rzecz różnorodności biologicznej.

4. Wpływ spalania biomasy na zdrowie

UE wlicza drewno spalane na potrzeby produkcji ciepła i energii elektrycznej do celów OZE. Dotyczy to również najbardziej szkodliwego dla zdrowia spalania drewna w gospodarstwach domowych. Eurostat, podaje, że około 24% energii wykorzystywanej do ogrzewania domów w UE pochodzi ze spalania "biopaliw stałych", czyli głównie drewna (w Polsce ten udział rośnie i wynosi [dziś ok. 20%](#)). Spalanie drewna jest [największym źródłem emisji cząstek stałych](#) w UE - przewyższając nawet transport. W Polsce spalanie biomasy w gospodarstwach domowych emituje [prawie tyle samo zanieczyszczeń pyłowych](#) co spalanie węgla. Codziennie ponad 1000 osób umiera przedwcześnie w Europie z powodu zanieczyszczenia powietrza wynikłego ze spalania drewna. [Lekarze wskazują](#), że zanieczyszczenie powietrza jest obecnie jednym z kluczowych czynników ryzyka dla wzrostu chorób układu krążenia i układu oddechowego, a także wielu rodzajów nowotworów, takich jak rak płuc, piersi i jelita grubego.

5. Spalanie lasów jako paliwa wiąże się z wysokimi kosztami dla podatników

Obywatele UE dotują energię z biomasy kwotą ok. [17 mld euro rocznie](#), z czego duża część wspiera elektrownie spalające biomasę leśną, pomimo tego, że naukowcy ze Wspólnego Centrum Badawczego przy Komisji Europejskiej ostrzegają, że w czasie kilku dekad, a nawet stuleci, wycinanie lasów i spalanie biomasy leśnej, aby zastąpić energię z paliw kopalnych, zwiększy ilość CO₂ w atmosferze. Te subsydia, jak również zwolnienie elektrowni spalających drewno z opłat za handel emisjami, stanowią zachętę dla elektrowni węglowych do [przedłużenia swojego życia](#) poprzez przestawianie się na spalanie biomasy, jak również do budowy nowych instalacji spalających biomasę.

6. Wykorzystanie drewna i bezpieczeństwo energetyczne

[Zastąpienie drewnem zaledwie 10% importu rosyjskich paliw kopalnych](#) do UE wymagałoby zwiększenia zużycia drewna do celów energetycznych o 60%. Musiałoby to być drewno

pozyskiwane w przeważającej mierze z lasów, ponieważ zasoby wtórnej biomasy drzewnej, takiej jak pozostałości z tartaków i papierni, są już zagospodarowywane. Biorąc pod uwagę, że lasy w UE już teraz znajdują się pod znaczną presją, każde takie zwiększenie pozyskania musiałyby mieć katastrofalne skutki dla lasów i klimatu.

Obecny kryzys energetyczny i tak doprowadzi do wzrostu pozyskania drewna, szczególnie drewna opałowego dla gospodarstw domowych. W wielu krajach UE w tym momencie ludzie robią w panice zapasy na zimę. [Niemcy kupują drewno opałowe](#) w strachu przed brakiem gazu ziemnego, a polski rząd i [Lasy Państwowe](#) ułatwiają samowyrób drewna w lesie. Ogrzewanie domów drewnem, jako odpowiedź na ubóstwo energetyczne, jest rzeczywistością w UE, która nie zmieni się szybko, nawet jeśli z Dyrektywy OZE usunięta zostanie klasyfikacja drewna jako OZE. Zmiana ta może pomóc rozwiązać problem ubóstwa energetycznego. Obecnie gospodarstwa domowe są zmuszone do konkutowania o opał z otrzymującymi dotacje spółkami energetycznymi. Zaprzestanie spalania biomasy leśnej w elektrowniach obniżyłoby cenę surowca i zwiększyło jego dostępność dla zwykłych ludzi. Dla przykładu, największa elektrownia spalająca biomasę drzewną w Polsce - Elektrownia Połaniec ze swoim "Zielonym Blokiem" - zużywa [rocznie ok. 1,1 mln ton biomasy drzewnej, czyli spala równowartość ok. 20 ha lasu dziennie](#), generując w ten sposób niespełna 1,5% energii elektrycznej produkowanej w Polsce. Taka ilość opału starczyłaby na cały sezon grzewczy ponad 500 tys. polskim gospodarstwom domowym.

7. Wezwania do reformy polityki UE

Organizacje pozarządowe i naukowcy wzywają UE do zaprzestania wliczania pierwotnej biomasy drzewnej do celów związanych z produkcją energii odnawialnej. [Petycja o usunięcie biomasy leśnej z RED](#) została poparta przez ponad 100 organizacji pozarządowych, a koalicja organizacji pozarządowych prowadzi aktywną kampanię w tej sprawie. Naukowcy wielokrotnie [ostrzegali decydentów](#) przed dalszym zachęcaniem do korzystania z bioenergii.

Organizacje pozarządowe zdają sobie sprawę, że ubóstwo energetyczne jest poważnym problemem w UE, i że wiele osób ogrzewa domy drewnem. Postulaty koalicji dotyczą wykorzystania drewna w energetyce. Jeśli reforma polityki UE w zakresie biomasy drzewnej zakończy się sukcesem, nie spowoduje ona zakazu ogrzewania domów drewnem. Dzięki wprowadzeniu zmian możliwa będzie relokacja miliardów euro przyznawanych obecnie elektrowniom spalającym drewno, na wsparcie prawdziwie czystej i zeroemisyjnej energii, takiej jak energia słoneczna, geotermalna, pompy ciepła oraz na poprawę efektywności energetycznej oraz termomodernizację.

Kampania koalicji wywołała intensywną reakcję przemysłu biomasowego, zarówno europejskich grup, takich jak World Bioenergy Association, które opublikowały [szereg płatnych reklam](#), jak i amerykańskiego [Industrial Pellet Association](#) oraz [firm produkujących pelety drzewne](#). Amerykańskie pelecarnie głośno lobbują w tej sprawie u swoich decydentów, aby wpłynąć na unijną politykę dotyczącą bioenergii.

8. Biomasa leśna w mediach

Chociaż media na bieżąco opisują problem spalania lasów to ciągle, istnieje realny deficyt zrozumienia tego, co jest stawką w głosowaniu 13 września.

Wybór ostatnich doniesień:

Die Zeit. [Klimaneutrale Energie? Von wegen ARD](#)

Niemiecka telewizja publiczna. [“PlusMinus”](#)

Financial Times. [Biomass industry lobbies to weaken proposed EU woodland protection](#)

New York Times. [Europe Rethinks Its Reliance on Burning Wood for Electricity](#)

New York Times: [Europe is sacrificing its ancient forests for energy](#)

CNN. [“How marginalized communities in the South are paying the price for “green energy” in Europe”](#)

Guardian. [“Carbon-neutrality is a fairy tale’: how the race for renewables is burning Europe's forests”](#)